

Kahramanmaraş İli Süt Sığırcılık İşletmelerinin Yapısal Özellikleri 4.İşletmecilerin Sosyal ve Kültürel Durumları*

Ali KAYGISIZ¹ Ramazan TÜMER¹ Hikmet ORHAN² Yusuf VANLI³

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv. Ziraat Fak. Zootečni Böl. KAHRAMANMARAŞ (alikaygisiz@ksu.edu.tr)

²Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fak. Zootečni Bölümü, ISPARTA

³Namık Kemal Üniv. Ziraat Fak. Zootečni Bölümü, TEKİRDAĞ

Geliş Tarihi : 14.01.2010

Kabul Tarihi : 03.05.2010

ÖZET : Bu çalışmada Kahramanmaraş ilindeki süt sığırcılığı işletmecilerinin sosyal ve kültürel durumları incelenmiştir. İl genelinde işletme başına büyükbaş hayvan sayısı 3.55, küçükbaş hayvan sayısı ise 8.61 olarak hesaplanmıştır. İşletme başına arazi genişliği hem bitkisel hem de hayvansal üretim yapan işletmelerde 50 dekar, tüm tarımsal sadece hayvancılık yapan işletmelerde ise 48 dekar olarak hesaplanmıştır. Ankete tabi tutulan işletmelerde ortalama büyüklük 9.09 BBHB'dir. İşletmelerde tutulan hayvanların %30'u yerli, %48'i melez ve %22'si kültür ırkı şeklindedir. Anket yapılan işletmecilerin %43'ü ilkököl mezunu, %9'u okur-yazar değil, %26'sı ortaokul, %21'i lise ve %1'i üniversite mezunudur. İşletmecilerin %97'si radyoya, %100'ü TV'ye, %91'i cep telefonuna sahiptir. İşletmelerde traktöre sahip olma oranı %51, özel otomobile sahip olma oranı ise %49 olarak bulunmuştur. İşletmecilerin %25'i günlük gazeteyle abonedir, %8'i hayvancılıkla ilgili bir okuma materyaline ulaşmaktadır. Tarım ile ilgili TV kanalı izleme oranı ise %48'dir.

Anahtar Kelimeler : Kahramanmaraş, Süt Sığırcılığı İşletmeleri, Sosyal ve Kültürel Durum

The Structural Situation of the Dairy Cattle Farms in Kahramanmaraş Province 4 Social and Cultural Sitation in Farmers

ABSTRACT : This study was carried out to determine the social and cultural structure in Kahramanmaraş dairy cattle farms. Generally, the number of sheep and goat, and cattle per family determined as 8.61 and 3.55, respectively. The size of holdings land per family engaged in both crop production and animal husbandry, and only animal husbandry was 50 decare and 48 decare, respectively. According to investigation, average number of agricultural holdings was 9.09 BBHB. Current cattle breeds in farms were 30 % of native breeds, 48 % cross breeds and 22% were cultural breeds. It was determined that 43% of the farm owners is education was primary school; 9% did not go to school; 26% secondary school, 21% high school and 1% university. 97% of the farmers have radio; 91% of them use gsm, 100% of them have TV. 51% of the farmers have tractor and 49% of them use private otomobil. 25% of the farmers read daily newspaper; 8% of them read animal related material; 48% of them follow agricultural TV channel.

Key Words : Kahramanmaraş, Dairy Farms, Social and Cultural Situation

GİRİŞ

Hem kişi başına hayvansal ürün tüketiminin az olduğu ve hem de hayvan başına verimin düşük olduğu Türkiye'de sığırcılığı geliştirme konusunda düşünülen spesifik programların hazırlanması aşamasında, ilgili bilgi eksikliği ortaya çıkmaktadır. Bu gibi programların uygulama aşaması sonrasında, belirli aralıklarla kontroller yapılarak mevcut durumun ortaya konması, sığırcılık sektöründeki eksiklik ve üreticilerin karşılaştıkları problemlerin saptanması uygulamanın başarısının yükseltilmesi imkânını doğuracaktır (Şahin, 1994).

Hayvancılığı geliştirme projelerinin uygulama aşaması öncesinde, projeye konu olan bölge işletmelerinin yapısal özellikleri, barınak içi çevre şartları, bakım-besleme ve yetiştiricilik konularındaki teknik bilgi düzeylerine ilişkin bulguların araştırılması gerekmektedir (Şahin, 1994).

Türkiye'de son yıllarda işletme büyüklüklerinin artması, işletme sahiplerinin eğitim seviyesinin iyileşmesi yönünde süt sığırcılığı işletmelerinin yapısında bir değişim yaşanmaktadır. Ayrıca, büyük

sermaye sahibi iş adamlarının süt sığırcılığına yatırım yapması yönünde eğilimler mevcuttur.

Kahramanmaraş İli süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özelliklerinin incelendiği kapsamlı bir araştırmanın bu bölümünde işletmecilerin sosyal ve kültürel durumları değerlendirilmiştir.

MATERYAL ve METOT

Araştırma materyalini, Kahramanmaraş ili ve 9 ilçesindeki süt sığırcılığı işletmelerinden anket yoluyla elde edilen veriler oluşturmuştur. Kahramanmaraş Tarım İl Müdürlüğü kayıtlarından (Anonim, 2007a) alınan işletme sayısı ve toplam sığır popülasyonunun %6.5'ünü kapsayacak (Efe, 2000) ve il genelindeki işletme büyüklüklerinin dağılımını yansıtacak şekilde tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Döküm yapılan toplam 830 ankete ait veriler SPSS istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Analizlerde, farklı sınıfların karşılaştırılmasında ki-kare analizi yöntemi uygulanmıştır.

* Bu çalışma Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi Başkanlığı tarafından desteklenmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

İklim Özellikleri ve Arazi Kullanımı

Kahramanmaraş yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılıman ve yağışlı özellik gösterir. Son 21 yılı kapsayan uzun yıllar aylık sıcaklık ortalaması 16.1 °C, yağış toplamı 766.5 mm, minimum sıcaklık değeri 6.2 °C, maksimum sıcaklık değeri ise 28.5 °C olarak tesbit edilmiştir (Anonim, 2007a). İl genelindeki arazilerin ancak %33'ünde sulama

imkânı mevcuttur. Tarla arazilerinin toplam arazilerdeki payı ise %79'dur (Anonim, 2007b).

Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Hayvansal Üretim

İl genelindeki büyükbaş hayvan sayısı ve hayvansal üretime ilişkin bilgiler Çizelge 1'de verilmiştir (Anonim, 2007b).

Çizelge 1. Kahramanmaraş ilinde hayvansal üretim

	Toplam Sığır sayısı	Sağmal inek sayısı	Üretilen süt (kg)	Kesilen Hayvan	Hayvan Başına Verimlilik (kg)		
					Üretilen Et (ton)	Süt verimi (kg)	Karkas verimi (kg)
Kültür	28532	12559 (% 44)	48954	890 (% 3)	260	3898	292
Melez	60752	22610 (% 37)	59621	17188 (% 28)	3146	2637	183
Yerli	14140	6926 (% 49)	8582	5787 (% 41)	1062	1239	184
Toplam	103424	42095 (% 41)	117157	23865 (% 23)	4468	2783	187

İl genelinde toplam büyükbaş hayvan sayısı 103424 olup, bunun 28532'si kültür ırkı (%27.6), 60752'si melez (%58.7) ve 14140 yerli (%13.7) ırktır. Sağılan inek oranı %41, kasaplık sığır oranı ise % 23 olarak tesbit edilmiştir. Sağılan inek başına süt verimi 2783 kg, karkas ağırlığı ise 187 kg olarak tesbit edilmiştir. İstatistik verilerine göre, melez sığırların karkas verimi yerli ırklara yakın gözükürken, süt verimi %100 daha fazladır.

Tarımsal İşletme Büyüklükleri

Tarımsal işletme büyüklüklerine ilişkin İstatistik Kurumu'ndan elde edilen verilere göre il genelinde işletme başına büyükbaş hayvan sayısı 3.55,

küçükbaş hayvan sayısı ise 8.61 olarak hesaplanmıştır. İşletme başına arazi genişliği hem bitkisel hem de hayvansal üretim yapan işletmelerde 50 dekar, sadece hayvansal üretim yapan işletmelerde ise 48 dekar olarak hesaplanmıştır.

Ankete tabi tutulan işletmelerde ortalama büyüklük 9,09 Büyük Baş Hayvan Birimi (BBHB)' dir. İşletmelerin %52'si 1-5, %26'sı 6-10 ve %22 si ise +11 BBHB büyüklüğüne sahiptir. İl genelinde küçük ve orta büyüklükteki işletme sayılarının fazlalığı göze çarpmaktadır Ortalama işletme büyüklüğü (dekar) olarak en büyük işletmelere Afşin (17.08) ve Göksun (16.88), en küçük işletmelere ise Türkoğlu (4.5) ilçelerinde rastlanmıştır (Çizelge 2).

Çizelge 2. İlçelere göre BBHB sayıları ve ortalama işletme büyüklükleri

	Yerli	Melez	Kültür	BBHS	İşletme Sayısı	Ortalama İşletme büyüklüğü
Afşin	230,3 (% 14)	1289,9 (% 77)	153,8 (% 9)	1674	98	17,08
Andırın	274,7 (% 47)	201(% 35)	103,6 (% 18)	579,3	114	5,08
Çağlayancerit	10 (% 5)	82,4 (% 38)	123,3 (% 57)	215,7	17	12,69
Ekinözü	14,4 (% 9)	61,6 (% 36)	92,8 (% 55)	168,8	24	7,03
Elbistan	844,1 (% 49)	562,9 (% 33)	305,3 (% 18)	1712,3	235	7,29
Göksun	521,4 (% 35)	708,7 (% 48)	255,6 (% 17)	1485,7	88	16,88
Merkez	169,3 (% 18)	495,4 (% 53)	261,8 (% 28)	926,5	146	6,35
Nurhak	14,6 (% 22)	35,1 (% 52)	17,6 (% 26)	67,3	12	5,61
Pazarcık	71,7 (% 15)	147,5 (% 31)	253,3 (% 54)	472,5	42	11,25
Türkoğlu	80,2 (% 33)	55,9 (% 23)	106,9 (% 44)	243	54	4,5
Toplam	2230,7 (% 30)	3640,4 (% 48)	1674 (% 22)	7545,1	830	9,09

İşletmelerde tutulan hayvanların %30'u yerli, %48'i melez ve %22'si kültür ırkı şeklindedir. Elbistan ilçesinde yerli (%49), Çağlayancerit

ilçesinde kültür ırkı (%57) ve Afşin ilçesinde melez genotipler (%77) daha yüksek oranda bulunmaktadır.

İşletmecilerin Sosyal ve Kültürel Durumları

Ankete katılan işletmecilerin tahsil durumlarına göre dağılımları Çizelge 3’de verilmiştir. Anket yapılan işletmecilerin %9’u okur-yazar değil, %43’ü ilkokul mezunu, %26’sı ortaokul, %21’i lise ve %1’i üniversite mezunudur. Nurhak ilçesinde okur-yazar olmayanlara (%42), Pazarcık ilçesinde ilkokul (%65) ve Çağlayancerit ilçesinde ortaokul mezunlarına (%41) daha fazla rastlanmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde eğitim süresi 6.56 yıl olarak hesaplanmıştır. Bu değer Şahin (2000) tarafından Kayseri ili için bildirilen 5.9 yıl değerinden daha

yüksek bulunmuştur. Diğer yandan ortaokul ve üzeri mezunları için hesaplanan %48 oranı Manavgat ilçesi için bildirilen (Demirtaş, 2006) %6.45, Konya bölgesi için bildirilen (Sarı, 1998) %20.2, Çanakkale yöresi için bildirilen (Çalış, 1999) %26.2, Giresun ili için bildirilen (Tugay ve Bakır, 2009) %26.5, Tekirdağ bölgesi için bildirilen %40 (Soyak ve ark. 2007), Uşak (Köse, 2006) bölgesi için bildirilen %42 değerinden yüksek, Aydın İli için bildirilen %50 değerine (Türkyılmaz ve ark. 2003) oldukça yakın bulunmuştur.

Çizelge 3. İşletmecilerin tahsil durumuna göre dağılımı

Tahsil Durumu						
İlçeler	Yok	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Toplam
Afşin	8(%8)	44(%45)	32(%33)	14(%14)	0(%0)	98
Andırın	3(%3)	44(%39)	27(%24)	38(%32)	2(%2)	114
Çağlayancerit	1(%6)	6(%35)	7(%41)	3(%18)	0(%0)	17
Ekinözü	4(%17)	15(%63)	2(%8)	3(%12)	0(%0)	24
Elbistan	18(%8)	87(%37)	79(%34)	49(%20)	2(%1)	235
Göksun	7(%8)	47(%53)	21(%24)	12(%14)	1(%1)	88
Merkez	29(%20)	56(%38)	29(%20)	32(%22)	0(%0)	146
Nurhak	5(%42)	3(%25)	0(%0)	4(%33)	0(%0)	12
Pazarcık	1(%2)	27(%65)	6(%14)	8(%19)	0(%0)	42
Türkoğlu	3(%6)	25(%46)	10(%19)	16(%29)	0(%0)	54
Toplam	79(%9)	354(%43)	213(%26)	179(%21)	5(%1)	830

Hanedeki Birey Sayısı

Hanedeki birey sayısının ilçelere göre değişimi Çizelge 4’te verilmiş olup, en yaygın grubun 3-5 (%49) ve 6-9 (%47) olduğu görülmüştür.

sahiptir. Radyoya sahip olmadığını ifade eden 22 işletmecinin tamamının TV’ye sahip olduğu anlaşılmıştır. Anket yapılan işletmelerin tamamı (%100) TV ye sahiptir. Diğer taraftan anket yapılan işletmecilerin %91’i cep telefonuna sahiptir.

Kitle İletişim Araçlarına Sahip Olma

Radyo özellikle kırsal kesimde en önemli kitle iletişim aracıdır, İşletmecilerin %97 si radyoya

Çizelge 4. İşletmelerin hanedeki birey sayısına göre dağılımı

İlçeler	0-2	3-5	6-9	≥10	Toplam
Afşin	3(%3)	42(%43)	45(%46)	8(%8)	98
Andırın	1(%1)	63(%55)	48(%42)	2(%2)	114
Çağlayancerit	0(%0)	13(%76)	4(%24)	0(%0)	17
Ekinözü	1(%4)	9(%38)	12(%50)	2(%8)	24
Elbistan	1(%0)	98(%42)	131(%56)	5(%2)	235
Göksun	4(%5)	28(%32)	52(%59)	4(%4)	88
Merkez	0(%0)	87(%60)	59(%40)	0(%0)	146
Nurhak	0(%0)	7(%58)	5(%42)	0(%0)	12
Pazarcık	2(%5)	23(%55)	17(%40)	0(%0)	42
Türkoğlu	1(%2)	35(%65)	18(%33)	0(%0)	54
Toplam	13(%2)	405(%49)	391(%47)	21(%2)	830

İşletmelerde Traktör Varlığı

İşletmelerdeki traktör varlığının ilçelere göre farklı dağılımı çok önemli ($P<0.01$), Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği (DSYB) üyeliğine göre ise önemsiz bulunmuştur (Çizelge 5). Tüm işletmeler içerisinde traktöre sahip olma oranı %51 olarak bulunmuştur İşletmelerin hemen hemen tamamına yakınında bitkisel üretim de olduğu için traktöre sahip işletme sayısı yüksek bulunmuştur.

Çizelge 5. İşletmelerde traktör varlığı

İlçeler	Var	Yok	Toplam
	**		
Afşin	59(%60)	39(%40)	98
Andırın	42(%36)	72(%64)	114
Çağlayancerit	7(%41)	10(%59)	17
Ekinözü	12(%50)	12(%50)	24
Elbistan	129(%55)	106(%45)	235
Göksun	40(%45)	48(%55)	88
Merkez	90(%62)	56(%38)	146
Nurhak	8(%57)	4(%33)	12
Pazarcık	11(%26)	31(%74)	42
Türkoğlu	25(%46)	29(%54)	54
DSYB Üyelik	ö.s		
Üye	81(% 54)	70(% 46)	151
Üye değil	342(% 51)	337(% 49)	679
Toplam	423(%51)	407(%49)	830

** , $P<0.01$; ö.s, önemsiz

İşletmelerde Özel Otomobil varlığı

İşletmelerdeki özel otomobil varlığının ilçelere göre farklı dağılımı çok önemli ($P<0.01$) bulunmuştur (Çizelge 6). Tüm işletmelerde genel olarak özel otomobile sahip olma oranı %49 olarak gerçekleşmiştir.

Çizelge 6 İşletmecilerin özel otomobil varlığı

İlçeler	Var	Yok	Toplam
	**		
Afşin	68(%69)	30(%31)	98
Andırın	26(%23)	88(%77)	114
Ç cerit	8(%47)	9(%53)	17
Ekinözü	6(%25)	18(%75)	24
Elbistan	170(%72)	65(%28)	235
Göksun	43(%49)	45(%51)	88
Merkez	57(%39)	89(%61)	146
Nurhak	2(%17)	10(%83)	12
Pazarcık	13(%31)	29(%69)	42
Türkoğlu	16(%30)	38(%70)	54
Toplam	409(%49)	421(%51)	830

** , $P<0.01$

İşletmecilerin Bilgisayara (İnternet) Sahip Olma Oranı

Anket yapılan 830 işletme içerisinde sadece 2 işletmenin bilgisayara ve internet bağlantısına sahip olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 7).

Çizelge 7. İşletmecilerin bilgisayara sahip olma oranları

İlçeler	Var	Yok	Toplam
Afşin	0(%0)	98(%100)	98
Andırın	1(%1)	113(%99)	114
Çağlayancerit	0(%0)	17(%100)	17
Ekinözü	0(%0)	24(%100)	24
Elbistan	0(%0)	235(%100)	235
Göksun	1(%1)	87(%99)	88
Merkez	0(%0)	146(%100)	146
Nurhak	0(%0)	12(%100)	12
Pazarcık	0(%0)	42(%100)	42
Türkoğlu	0(%0)	54(%100)	54
BBHS			
1-5	1(%66)	429(%52)	430
6-10	0(%0)	217(%26)	217
11>=	1(%34)	182(%22)	183
Toplam	2(%0)	828(%100)	830

İşletmecilerin Günlük Gazeteye Abonelik Durumları

İşletmecilerin günlük gazeteye abonelik durumlarının ilçelere ve işletme büyüklüğüne göre dağılımları Çizelge 8'de verilmiştir. Gazeteye abone olma oranı en yüksek Elbistan (%62), en düşük ise Nurhak (%0) ilçesinde gözlenmiştir. Genel olarak işletmecilerin %25'i günlük gazeteye abonedir. Gazete aboneliğinin ilçelere göre farklı dağılımı çok önemli ($P<0.01$), işletme büyüklüğüne göre dağılımı ise önemsiz bulunmuştur.

İşletmecilerin Hayvancılıkla İlgili Okuma Materyaline Sahip Olma Durumları

İşletmecilerin hayvancılıkla ilgili okuma materyaline sahip olma durumlarının ilçelere ve işletme büyüklüğüne göre dağılımları Çizelge 9'da verilmiştir. Hayvancılıkla ilgili okuma materyaline sahip olma oranı en yüksek Elbistan (% 17) ilçesinde gözlenmiştir. Genel olarak işletmecilerin % 8'i hayvancılıkla ilgili bir okuma materyaline ulaşmaktadır. İşletmecilerin hayvancılıkla ilgili materyale sahip olma durumlarının ilçelere ve işletme büyüklüğüne göre farklı dağılımı çok önemli ($P<0.01$) bulunmuştur.

Çizelge 8. İşletmecilerin gazete abonelik durumları

	Var	Yok	Toplam
İlçeler	**		
Afşin	25(%26)	73(%74)	98
Andırın	18(%16)	96(%84)	114
Çağlayancerit	1(%6)	16(%94)	17
Ekinözü	1(%4)	23(%96)	24
Elbistan	146(%62)	89(%38)	235
Göksun	8(%9)	80(%91)	88
Merkez	1(%1)	145(%99)	146
Nurhak	0(%0)	12(%100)	12
Pazarcık	3(%7)	39(%93)	42
Türkoğlu	3(%6)	51(%94)	54
BBHS	ö.s		
1-5	82(%19)	348(%84)	430
6-10	66(%30)	151(%70)	217
11>=	58(%32)	125(%68)	183
Toplam	206(%25)	624(%75)	830

**, P<0.01; ö.s, önemsiz

Çizelge 9. İşletmecilerin hayvancılıkta ilgili materyale sahip olma durumu

	Var	Yok	Toplam
İlçeler	**		
Afşin	5(%5)	93(%95)	98
Andırın	10(%9)	104(%91)	114
Çağlayancerit	1(%6)	16(%94)	17
Ekinözü	0(%0)	24(%100)	24
Elbistan	41(%17)	194(%83)	235
Göksun	6(%7)	82(%93)	88
Merkez	2(%1)	144(%99)	146
Nurhak	0(%0)	12(%100)	12
Pazarcık	1(%2)	41(%98)	42
Türkoğlu	0(%0)	54(%100)	54
BBHS	**		
1-5	30(%7)	400(%93)	430
6-10	6(%3)	211(%97)	217
11>=	30(%16)	153(%84)	183
Toplam	66(%8)	764(%92)	830

**, P<0.01

İşletmelerde Tarım ile İlgili TV Kanalı İzlenme Oranları

İşletmecilerin tarım ile ilgili TV kanalı izleme oranı %48'dir (Çizelge 10). TV kanalı izleme oranının ilçelere göre değişimi çok önemli (P<0.01), DSYB göre ise önemsiz bulunmuştur. İşletmelerin hemen hemen hepsi de tarım ile ilgili izledikleri TV kanalının TRT olduğunu ifade etmişlerdir.

Çizelge 10. Tarımla ilgili Tv kanalı izlenme oranları

	Var	Yok	Toplam
İlçeler	**		
Afşin	32(%33)	66(%67)	98
Andırın	40(%35)	74(%65)	114
Çağlayancerit	16(%94)	1(%6)	17
Ekinözü	21(%88)	3(%12)	24
Elbistan	102(%43)	133(%57)	235
Göksun	39(%44)	49(%56)	88
Merkez	71(%49)	75(%51)	146
Nurhak	6(%50)	6(%50)	12
Pazarcık	37(%88)	5(%12)	42
Türkoğlu	36(%67)	18(%33)	54
DSYB	ö.s		
Üye	80(%53)	71(%47)	151
Değil	320(%47)	359(%53)	679
Toplam	400(%48)	430(%52)	830

**, P<0.01; ö.s, önemsiz

SONUÇ ve ÖNERİLER

Elde edilen bulgulara göre, ilçe etkisi birçok özellikte önemli bulunmuştur. Bölge sığırcılığının yapısı çoğu kez heterojen bir durum arz etmekte ve ilçelere göre önemli değişim göstermektedir. Bu nedenle uygulanacak yayım faaliyetlerinde ilçesel (veya yerel) farklılıklar göz önüne alınmalıdır.

Genel olarak işletmelerin büyük çoğunluğunun hayvan sayısı az ve işletmecinin kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik küçük aile işletmesi şeklindedir. ≤ 5 BBHB'den az işletme oranı %52, ≤ 10 BBHB'den az işletme oranı %78'dir. Bu değer ortalama hayvan sayısı 40 baş düzeyine ulaşmış olan AB Ülkelerindeki değerler oldukça altındadır (Dağ ve ark.2002). İşletme sahibinin sahip olduğu arazi miktarının sınırlı olması da işletmenin hayvan varlığının artmasını engellediği gibi, teknolojinin uygulanmasını imkansız kılmaktadır. Buna bağlı olarak işletme başına düşen hayvan sayısının az olması entansif ve verimli işletmeciliği mümkün kılmamaktadır. Ayrıca, bu işletmeler kıt sermaye ve buna bağlı teknik donanım ve bilgi eksikliği nedeniyle, bakım ve besleme de yetersiz kalmaktadır. Çünkü, ortalama büyükbaş hayvan sayısı 3.55 olan sürülerde ıslah çalışmalarını yürütmek ve buradan üretim ve verim artışı beklemek gerçekçi değildir. Hayvancılık küçük aile işletmeleri olmaktan kurtarıldığı takdirde üreticiler, bir meslek ve birinci gelir kaynağı olarak hayvancılığı sürdürebilirler.

İşletme sahiplerinin büyük çoğunluğu aynı zamanda bitkisel üretim de yapmakta ve hayvancılığı kendi ihtiyaçlarını karşılamak için sürdürmektedir. Çoğu zaman bilinçsiz bir ithalat sonucu getirilen hayvanlar 50 aileye 2'şer baş inek veya 25 aileye 4'er baş inek şeklinde dağıtılmıştır (Akbulut ve Yılmaz, 2007). Ancak optimum olmayan işletme büyüklüğü

sebebiyle temel yetiştiricilik bilgileri uygulanamamış, gerekli mekanizasyona geçilememiş çoğu zaman hayvanlar adapte olamayarak kısa sürede elden çıkarılmak zorunda kalmıştır. Başka bir deyişle bölge hayvancılığının sorunlarının temelinde yetersiz işletme büyüklüğü gelmektedir. Bu nedenle hayvancılığın geliştirilmesi için ilk önce kendi ihtiyacını karşılayan hayvancılıktan büyük ölçekli hayvancılık işletmelerine geçiş sağlanmalıdır.

Hayvancılık faaliyetini yapmak için bilgi birikimine ihtiyaç duyulmamakta ve geleneksel yöntemlerle hayvancılık yapılmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Bunun yerine en azından önlisans düzeyinde hayvancılık programından mezun olanların kamu kesiminde iş araması yerine hayvancılık faaliyeti yapmaya özendirici uygulamalar yürürlüğe koyulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbulut, Ö., Yılmaz, İ., Erzurum İline İthal Edilen ve Yurt İçinden Satın Alınan Kültür Irkı Gebe Düvelerin Halk Elinde Bazı Verim Özellikleri, 5. Ulusal Zootekni Kongresi, 21-24 Eylül 2007, Erzurum.
- Anonim, 2007a. Kahramanmaraş Tarım İl Müdürlüğü. Tarımsal Yapı. <http://www.kahramanmarastarim.gov.tr/>
- Anonim, 2007b. Türkiye İstatistik Kurumu. Tarım İstatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr>
- Çalış, E., 1999. Çanakkale İli Merkez İlçe Köylerinde Holstein Irkı İthal Damızlık Süt Sığırcılığı Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerin Mevcut Durum ve Olanakları. Trakya Üniv. Fen Bilimleri Enst., Zootekni Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi). 70s.
- Dağ, R., İstanbulluoğlu, E., Avşar, İ., Söylemez, T., 2002. Gap Bölgesinde Hayvancılık, Gap Hedefleri ve Gelişme Koşulları. <http://www.gap.gov.tr/Turkish/Tarim/Makale/mhv3.html>
- Demirtaş, M., 2006. Manavgat İlçesi Süt Sığırcılık İşletmelerinin Genel Profili Üzerine Bir Araştırma. Adnan Menderes Üniv. Sağlık Bilimleri Enst. Zootekni Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi). 41s.
- Efe, E., 2000. İstatistiksel Örnek Büyüklüğü. Kahramanmaraş Sütçüimam Üniversitesi Rektörlüğü Yayın No: 74, Ders Kitapları Yayın No: 10. http://dondurma.ksu.edu.tr/kisisel/eefe/ornek_buyuklugu.pdf
- Köse, K., 2006. Uşak İli Damızlık Sığır Yetiştiriciler Birliğine Kayıtlı İşletmelerin Genel Yapısı. Trakya Üniv. Fen Bilimleri Ens. Zootekni Anabilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), 84s.
- Sarı, S., 1998. Çumra ve Altınekin İlçelerinde (Konya) Bazı Süt Sığırcılık İşletmelerinin Yapısal Durumu ve Sorunları. Selçuk Üniv. Fen Bilimleri Enst., Zootekni Anabilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi). 37s.
- Soyak, A., Soysal, M.İ., Gürcan, E.K., 2007. Tekirdağ İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Bu İşletmelerdeki Siyah Alaca Süt Sığırcılığının Çeşitli Morfolojik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma. Namık Kemal Üniv. Tekirdağ Ziraat Fak. Derg., 4(3) : 297-305.
- Şahin, O., 1994. Ayaş İlçesine Bağlı Köylerdeki Süt Sığırcılığının Yapısı. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enst., (Yüksek Lisans Tezi), 125s.
- Şahin, O. 2000. Bolu İlinde Sığır Yetiştiriciliğinin Yapısı. Ankara Üniv. Fen Bilimleri Enst., Zootekni Anabilim Dalı, (Doktora Tezi), 114s.
- Tugay, A., Bakır, G., 2009. Giresun Yöresindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 40(1):37-47
- Türkyılmaz M.K. , Bardakçıoğlu H.E. ,Nazlıgül A. 2003., Aydın İli Süt Sığırcılık İşletmelerinde Yeniliklerin Benimsenmesine Etkili Olan Sosyo-Ekonomik Faktörler. Türk Veterinerlik ve Hayvancılık Dergisi, 27 : 1269-1275.